

Методичні матеріали доповіді

РЕГУЛЮВАННЯ, БЕЗПЕКА ТА
ІННОВАЦІЇ У СФЕРІ
ЗАСТОСУВАННЯ
ЗАСОБІВ ЗАХИСТУ РОСЛИН

Викладач Олександр ДАВИГОРА

В умовах динамічної євроінтеграції України трансформація системи захисту рослин стає стратегічним завданням для вітчизняного агросектору.

Сучасне аграрне виробництво потребує не просто ефективного контролю шкідливих організмів, а повного узгодження технологічних процесів із суворими екологічними стандартами та безпековими регламентами ЄС.

Саме тому впровадження регуляторних механізмів та інноваційних, безпечних методів застосування засобів захисту рослин (ЗЗР) є ключовою умовою для інтеграції України до європейського аграрного простору та забезпечення сталого розвитку галузі

Світові втрати рослинницької продукції від шкідливих організмів становлять в середньому 30 %

- Застосування засобів захисту рослин для регулювання чисельності шкочинних організмів є невід'ємною складовою частиною інтенсивних технологій вирощування сільськогосподарських культур. Тому важливим резервом збільшення кількості та підвищення якості сільськогосподарської продукції є впровадження ефективних та безпечних методів і засобів захисту рослин від шкідників, хвороб і бур'янів.
- Система захисту культурних рослин передбачає узгоджене та взаємопов'язане поєднання цілої низки заходів, направлених на контролювання чисельності шкідливих організмів в агрофітоценозах.

Одержання екологічно чистої продукції та захисту довкілля є одними з основних завдань у сучасному сільськогосподарському виробництві

- Хімічний метод, або застосування пестицидів, започатковано понад 250 років тому, коли в середині XVIII століття почали протруювати насіння злакових культур миш'яковими і ртутними препаратами.
- У 70-х роках минулого століття хімічний метод зазнав критики від світової спільноти, після чого почалося його удосконалення.
- Проникнувши в клітину рослин або тварин, пестициди порушують процеси обміну рослин, що призводить до загибелі клітин. Потрапляючи в ґрунт і водойми, вони концентруються живими організмами і порушують рівновагу у природних екосистемах.
- Пестициди накопичуються в продуктах харчування і тому тривалий час зберігаються в різних ланках екологічного ланцюга.

Сучасний агроном повинен добре розбиратися в конкретній екологічній ситуації, щоб прийняти оптимальне рішення про застосування того чи іншого методу захисту рослин.

- Підвищення урожайності сільськогосподарських культур в умовах сучасного господарювання неможливе без надійного захисту рослин від шкідливих організмів.
- Причиною недобору близько третини врожаю нині є вплив шкідників, хвороб, бур'янів, а також несприятливих умов розвитку культурних рослин. Вони не тільки знижують рівень урожайності сільськогосподарських культур, але й значною мірою погіршують якість продукції та призводять до значного зростання її собівартості.

Регулювання чисельності шкочочинних організмів складається із профілактичних (запобіжних) та знищувальних заходів

- Інтегровані системи включають в себе такі методи захисту рослин: організаційні, фітоценотичні, імунологічні, агротехнологічні, біологічні, фізичні та хімічні.

Важливе місце у захисті рослин відводиться:

- впровадженню стійких до хвороб та шкідників сортів та гібридів культурних рослин, що мають високу конкурентну здатність до бур'янів;
- використанню агротехніки у зменшенні запасів насіння бур'янів та резервації патогенів на полях;
- підвищенню стійкості рослин до несприятливих погодних умов;
- застосуванню біологічних і хімічних засобів захисту рослин із суворим дотриманням правил охорони навколишнього середовища;
- здійсненню карантинних заходів по недопущенню і локалізації поширення карантинних об'єктів.

Система захисту рослин є значною частиною технології вирощування сільськогосподарських культур

- При її здійсненні обов'язково потрібно враховувати довгостроковий і короткостроковий прогнози, а також сигналізацію розвитку хвороб, появи шкідників та бур'янів, щоб забезпечити більш ефективні та економічно вигідні наслідки в агрономічній роботі.
- Використання фітонцидних рослин - ще один перспективний напрямок регулювання шкідливих об'єктів. Фітонциди - це біологічно активні речовини з антимікробною дією, які виробляються рослинами. Фітонцидні рослини можуть відлякувати шкідників, складати конкуренцію бур'янам та згубно діяти на патогени.

При перевищенні шкідливими об'єктами рівня економічного порогу шкодочинності рекомендується застосовувати пестициди

- Так як хімічний метод домінує в інтегрованих системах захисту рослин, то необхідно приділяти більше уваги його безпечному застосуванню, звертаючи особливу увагу на його післядію і вплив на об'єкти навколишнього середовища.
- Асортимент пестицидів, їх препаративні форми та способи застосування за неповних три століття використання хімічного методу дуже змінилися.
- Сучасні препарати містять дві-три діючі речовини, що розширює та продовжує спектр їх дії. Слід відмітити, що протягом останнього десятиліття значно зросло використання протруювачів насіння та садивного матеріалу, а також регуляторів росту рослин.
- Ці препарати в переважній більшості характеризуються тим, що підвищують імунітет культурних рослин.

Сучасні способи хімічного контролювання шкідливих організмів крім позитивних мають ще й негативні сторони впливу на довкілля.

- Загальновідомо, що від 25 до 75% норми витрати пестицидів під час обприскування потрапляють не за призначенням, а лише забруднюють навколишнє середовище.
- Урахування екологічної шкоди, економічної доцільності та екологічної безпеки заходів хімічного захисту має бути обов'язковою.
- Технічна, господарська та економічна ефективність застосування пестицидів дають можливість оцінити результати захисту рослин.
- Екологічні проблеми, що виникають при застосуванні пестицидів спонукають до пошуку нових методів регулювання чисельності шкідливих організмів.

Закон України від 17.12.2024 року №4147-ІХ

«Про державне регулювання сфери захисту рослин»

- цей Закон є важливим кроком на шляху до євроінтеграції та спрямований на вдосконалення правового регулювання у сфері захисту рослин відповідно до стандартів ЄС, що включає простежуваність, контроль і цифровізацію процедур.

Основні положення Закону:

- Комплексний перегляд та вдосконалення законодавства у сфері захисту рослин.
- Запровадження європейської моделі простежуваності обігу рослин, продуктів рослинного походження, інших об'єктів, а також засобів захисту рослин на всіх етапах: від ввезення на митну територію України до використання агровиробниками.
- Посилення контролю за обігом та використанням засобів захисту рослин відповідно до європейських вимог, зокрема шляхом:
  - навчання щодо безпечного поводження із засобами захисту рослин;
  - запровадження системи завчасного сповіщення про застосування засобів захисту рослин;
  - обов'язковий технічний огляд обладнання для їх застосування;
  - облік та звітність щодо використання засобів захисту рослин.

Основні положення Закону:

- Оновлення системи державної реєстрації та створення трьох нових електронних державних реєстрів, що міститимуть інформацію про осіб, які працюють у сфері захисту рослин.
- Здійснення державного контролю у відповідності до Регламенту (ЄС) № 2017/625, що визначає загальні вимоги до державного контролю, його методів та способів.

**ЗАКОН УКРАЇНИ
«ПРО ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ
СФЕРИ ЗАХИСТУ РОСЛИН»**

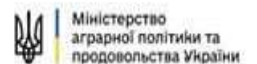
ПОЗИТИВНИЙ ВПЛИВ

ФІТОСАНІТАРНИЙ СТАН
Сучасне регулювання, яке запобігатиме занесенню та поширенню в Україні регульованих шкідливих організмів

ДИДЖИТАЛІЗАЦІЯ
Мінімізуються можливості для зловживань, електронні реєстри забезпечують швидкий доступ до даних

МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ
Регулювання сфери захисту рослин та державний контроль є ідентичними з Європейським Союзом – спрощується вихід на зовнішні ринки

РОЗВИТОК НОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
Застосування дронів для внесення засобів захисту рослин

Ця інфографіка підготовлено за фінансової підтримки Європейського Союзу. Її зміст є виключною відповідальністю Міністерства аграрної політики та продовольства України та Проєкту EU4SaferFood і не обов'язково відображає погляди Європейського Союзу

Основні положення Закону:

ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ ЗАХИСТУ РОСЛИН»

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ ВСЕРЕДИНИ КРАЇНИ

СТОСУЄТЬСЯ

операторів ринку, діяльність яких пов'язана з:

- рослинами, у тому числі насінням, та/або продуктами рослинного походження
- засобами захисту рослин

СТВОРЮЄТЬСЯ ТА ДІЄ

інформаційно-комунікаційна система Держпродспоживслужби для обробки й автоматизованого обміну даними у сфері захисту рослин

ОРГАНІЗОВУЄ ТА ЗДІЙСНЮЄ

Держпродспоживслужба на основі ризик-орієнтованого підходу, відповідно до довгострокового плану державного контролю та щорічного плану державного контролю

ПЛАНУВАННЯ ЗАХОДІВ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ

Під час планування враховуються:

- **ступінь ризику**, який визначається відповідно до чітких критеріїв
- **результати попередніх заходів** державного контролю
- **вид діяльності**, який здійснюється оператором ринку

Заходи державного контролю здійснюються **БЕЗ ЗАВЧАСНОГО ПОВІДОМЛЕННЯ** оператора ринку (за аналогією з вимогами законодавства ЄС)

ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ ЗАХИСТУ РОСЛИН»

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ

ПЕРЕГЛЯД ТА СИСТЕМАТИЗАЦІЯ НОРМ

- скасовуються 2 закони України
- вносяться зміни до 20 законів України

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ

- імплементація 18 актів ЄС у сфері фітосанітарної політики
- охоплення близько 50% зобов'язань розділу 12 переговорного процесу з ЄС

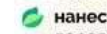
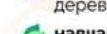

ДИДЖИТАЛІЗАЦІЯ ПРОЦЕДУР

- три нові **державні електронні реєстри** (для спрощення доступу до інформації)
- **електронна система завчасного сповіщення** про застосування засобів захисту рослин (для захисту бджіл)
- **електронна система PHIS** для впровадження ePhyto (для спрощення міжнародної торгівлі)

ПРОСТЕЖУВАНІСТЬ ТА КОНТРОЛЬ

- запровадження механізму **простежуваності** із застосуванням принципу «крок вперед – крок назад»
- **видача паспортів рослини** для простежуваності та фітосанітарної безпеки
- **посилення контролю** за обігом рослин, рослинної продукції та засобів захисту рослин

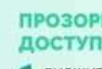

УПОВНОВАЖЕННЯ ПРИВАТНИХ СУБ'ЄКТІВ НА ВИКОНАННЯ ФУНКЦІЙ

- **видача паспортів** рослини
- **нанесення знаку маркування** на дерев'яний пакувальний матеріал
- **навчання щодо безпечного поводження** із засобами захисту рослин
- **техогляд обладнання** для застосування засобів захисту рослин

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ

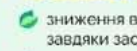
ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ
виконання зобов'язань у межах переговорів із ЄС – ще один крок до повноцінного відкриття ринку ЄС для України

ПРОЗОРІСТЬ ПРОЦЕСІВ ТА ДОСТУПНІСТЬ ІНФОРМАЦІЇ

- диджиталізація
- мінімізація можливих зловживань
- електронні реєстри (забезпечення швидкого доступу до даних)

МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ
спрощення інтеграції у світові ринки та збільшення експорту

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ ТА ЗАХИСТ СПОЖИВАЧІВ

- зниження втрат урожаю завдяки застосуванню дронів
- підвищення якості продукції для споживачів
- інформація про засоби захисту рослин задля безпечності харчових продуктів

Діючі речовини заборонені в ЄС або суттєво обмежені, але ще дозволені та застосовуються в Україні

Діюча речовина	Хімічна група	Коментар
Інсектициди		
Імідаклоприд	Неонікатиноїд	Заборонений
Тіаметоксам	Неонікатиноїд	Заборонений/обмежений
Клотіанідин	Неонікатиноїд	Заборонений/не поновлений до схвалення
Хлорпірифос	Органофосфат	Заборонений /не поновлений до схвалення
Діметоат	Органофосфат	Заборонений
Фенітротіон	Органофосфат	Заборонений
Біфентрин	Піретроїд	Не відновлений/ не схвалений
Індоксакарб	Оксадіазин	Не продовжили схвалення
Піримікарб	Карбамат	Не продовжили
Альфа-циперметрин	Піретроїд	Обмежений/частково заборонений

Діючі речовини заборонені в ЄС або суттєво обмежені, але ще дозволені та застосовуються в Україні

Діюча речовина	Хімічна група	Коментар
Гербіциди		
Ацетохлор	Хлорацетаміди	Не дозволений
Імазапір	Імідазолінони	Не дозволений
Металохлор	Хлорацетаміди	Заборонений
Тербутилазін	Триазини	Заборонений
Іоксиніл	Нітрофеноли	Заборонений
Динозоб	Динітрофеноли	Заборонений
Еталіфлуролін	Дінітроаніліни	Заборонений
Пропізохлор	Хлорацетаміди	Заборонений
Топрамезон	Трикетони	Заборонений
Лінурон	Фенілсечовини	Заборонений

Діючі речовини заборонені в ЄС або суттєво обмежені, але ще дозволені та застосовуються в Україні

Діюча речовина	Хімічна група	Коментар
Фунгіциди		
Карбендазим	Бензімідазоли	Заборонений
Беноміл	Бензімідазоли	Заборонений
Флутріяфол	Триазоли	Не дозволений
Епоксиконазол	Триазоли	Заборонений
Пропіконазол	Триазоли	Заборонений
Іпконазол	Триазоли	Заборонений
Прохлораз	Імідазоли	Заборонений
Фіпроніл	Фенілпіразоли	Заборонений
Димоксістробін	Стробілурини	Заборонено
Пропіконазол	Триазол	Заборонено
Фенпропідин	Морфоліни	Заборонено

Сайт Європейської Комісії щодо пошуку діючих речовин дозволених в ЄС

<https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/eu-pesticides-database/start/screen/active-substances>

European Commission | English | Search

Search Active substances, safeners and synergists

European Commission > Food Safety > Plants > Pesticides > EU Pesticides database > Active substances

Search options

Type: Nothing selected

Status: Nothing selected

Legislation: Nothing selected

Authorised in: Nothing selected

Search

Clear filters

Additional filters

Active substances, safeners and synergists (1480 matching records)

Export Active substances

Filter results...

(3E)-dec-3-en-2-one	PENDING
(4Z-9Z)-7,9-Dodecadien-1-ol	NOT APPROVED
(E)-10-Dodecen-1-yl acetate	NOT APPROVED
(E)-11-Tetradecen-1-yl acetate (SCLP Acetates) Expiry of Approval : 30/08/2037	APPROVED
(E)-2-Methyl-6-methylene-2,7-octadien-1-ol (myrcenol)	NOT APPROVED
(E)-2-Methyl-6-methylene-3,7-octadien-2-ol (isomyrcenol)	NOT APPROVED
(E)-5-Decen-1-ol (SCLP Alcohols) Expiry of Approval : 30/08/2037	APPROVED
(E)-5-Decen-1-yl acetate (SCLP Acetates) Expiry of Approval : 30/08/2037	APPROVED

Кабінет Міністрів України затвердив Порядок ведення державних реєстрів у сфері захисту рослин та Порядок державної реєстрації у сфері захисту рослин. Відповідна постанова ухвалена 21 січня 2026 року

**Уряд гармонізує систему
захисту рослин з нормами ЄС**

- Рішення є важливим кроком для реалізації **Закону України № 4147-IX «Про державне регулювання сфери захисту рослин»** та подальшої гармонізації українського законодавства з нормами Європейського Союзу, зокрема Регламенту (ЄС) № 2016/2031 про захисні заходи проти шкідливих організмів рослин та Регламенту (ЄС) № 625/2017 про офіційний контроль.
- Постанова встановлює прозорі та уніфіковані правила державної реєстрації у сфері захисту рослин, а також визначає механізми формування і функціонування державних реєстрів.
- Зокрема, визначається механізм державної реєстрації операторів ринку, діяльність яких пов'язана з:
  - виробництвом, заготівлею, переробкою, транспортуванням, зберіганням, використанням або реалізацією рослин та продуктів рослинного походження,
  - розміщенням на ринку, зберіганням, використанням, застосуванням та транспортуванням ЗЗР.

- Крім того, постанова затверджує процедури для створення та функціонування нових державних реєстрів у сфері захисту рослин.

Зокрема:

- Державного реєстру професійних операторів
- Державного реєстру осіб, яким надано право здійснювати діяльність у сфері захисту рослин щодо поводження із засобами захисту рослин
- Державного реєстру лабораторій у сфері захисту рослин
- Перезавантаження системи реєстрації осіб у фітосанітарній сфері відповідно до вимог законодавства ЄС створить цифрову основу для ефективного державного контролю, аналітики та ухвалення управлінських рішень, а також забезпечить належний рівень простежуваності рослин, продуктів рослинного походження та ЗЗР.
- Постанова набирає чинності 17 січня 2028 року — одночасно з набранням чинності Законом України «Про державне регулювання сфери захисту рослин».

Ми маємо розуміти: сучасний захист рослин — це вже не про те, «чим покрити», а про те, як інтегрувати юридичну грамотність, екологічну відповідальність та цифрові технології в єдину систему.

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ

